

SADNO (31) *sb n*

sadno (31), [**sedno**].

W sadno a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie); sedno z tekstu nieoznaczającego é; o jasne.

sg N sadno (4). ◇ G sadna (1). ◇ A sadno (25). ◇ [I sedn(e)m.] ◇ L sadnie (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.: sadno, XVII w.: sedno.

Rana na skórze, zwłaszcza u konia, powstała na skutek otarcia; intertrigo Mącz, Cn; attritus, tritura, petimen Cn (31) : Intertrigo, Sádno/ to yeft gdy fie od chodu álbo od yázdy zedrze yednemu skórą ná pośládku/ też otręt. Mącz 173a; Paratrimma, Latine intertrigo, Stárcie álbo odpárzelina/ ofádnienie/ fádno. Mącz 277b; Weźmi końskiey piány á tym pomázuy wnet zgoisz wízelákie fádno człowiecze. SienLek 120; á wízákże w onę džiurę w podkład wetkay fíorkę świeżą záięczą/ áby ná fádnie ściérwiłkiem/ á nie siercią leżała SienLek 180; Dobrze téż przykładać ná fádno pácyne tłuczoną/ z octem á z miodem ciepło. SienLek 180v, 120, 180 [5 r.], 180v [2 r.], Aaaav; [SprLek D4; Sadno petimia sunt ulcera in humeris iumentorum ReuchlinBartBydż z6v; (nagł) O fádnie y iných vrazach na grzbiecie. (–) [...] naprzod przydawa fie koniowi vraz na grzbiecie od fiodła iż czałem fie mu skora tilko przetrze/ czałem będzie przetarcie áże do kołci od fiodła lub od inšzego brzemia/ kthory vraz pófpolicie fédnem [fádnem Cresc 1571 540] zową. Cresc 1549 536 (Linde), 537; StatorGramm F5v].

sadno na czym (1): Y ten [koń] téż fnađz nie dobre będzie miał wyfpánie. Bo po kołtki we błocie/ á ná grzbyecie fádno RejWiz 72; [UrsinGramm 191].

W porównaniu (1): bo gdy fzkápá ábo woł ma owies w źłobie przed fobą iuż to v niego nawiętże dobro ná fwiecie/ áliści pochwili iednemu boki wyboda á sádno iáko źwierciádo ná grzbiecie RejZwierc 105.

[Szereg: »sadno albo wrzod«: (nagł) HETEROCLITA NOMINA Quartae Declinationis (–) [...] Hic Ficus Sádno/ álbo wrzod ná pośládku/ fidze podobny. UrsinGramm 191.]

Przen (15) : (nagł) Kłięża pófpolici. (–) S Tym rádźzey niż zwády/ záwždy fzukam mieru/ [...] Y nie trzeba fzácowác/ co rozeznác fínádo/ Pewnie pod tym woyłokiem/ záwždy znaydziefz fádno. RejZwierc 104v; Więtfze ma fádno, y tym znáczniey fię odkrywa, Kto inšzem fzczuie, fám fię w rzeczy vtáiwá. CiekPotr)?(3v.

Zwroty: »[kogo] dolec w sadno« = boleśnie urazić (1): Iáwnie to znác ná wízytkich y s póstaw káźdego/ Bo niechay iedno przydzye gdzye co fprzećiwnego/ Zeby go co doległo áby namniey w fádno/ Vkaże to s póstawy káždy bárzo fínádo RejWiz 174.

»w sadno [kogo (G a. A)] (do)tknąć (a. [dotykać]), [tknąć się dawać]« = urazić, dotknąć, dokuczyć [szyk zmienny] (3): Perstringere aliquem, Liřtem/ pińaniem álbo słowem kogo ruřzyć/ tknąć go w fádno/ dáć mu znác Mącz 422a; GórnDworz R; RejZwierc 91; [ftróny [lutni] fálnieý nácięgác niźli ludzie/ kthórzy nie rádźi fye w fádno tknąć dáią. SolikZiem Bv; Przetoż nie mieýcie [řluchacze kazania] zá zle/ iefli was kiedy w fádno dotykamy [my řludzy kořcielni]. Abowiem to pochodzi z povinności nářzey/ á nie z nienawiřci nářzey. WujPosN 1584 I 407 (Linde)].

»[kogo] prawie w sadno dotykać« = *boleśnie doświadczać* (1): Y gdy nas to Pan Bog tak prawie w ładno dotyka/ że go nam przez Kąplany bårzo pilno błagać potrzebá/ ípodziewałem íe/ że zåraz ná tym Seymie/ wíetfze níż kiedy baczenie ná ítan Duchowny pokazać íię miáło. *PowodPr* 59.

»ruszać [kogo] w sadno, [komu] sadna« = *dokuczać; iugulum petere* *Mącz* (1:1): Taxo, [...] Metaph. Karzę/ rużam kogo w ładno/ przycinam komu. *Mącz* 441d, 177b.

»ruszyć [kogo (G a. A)] w sadno« = *przygadać* (2): Ulcus tangere, Rużyc kogo w ładno/ to yeft przirznąć mu kápturká/ przimówić komu *Mącz* 439c, 501b; [Bo cie widzę zágádlá [żona] też swoimi práwy/ Ieíli íey w thym wíłuchałz/ będzíelz Rycerz práwy. O tuś íey rużyl w ładno/ około tych pítrufzek/ Kędyfz będzíe pátrzyłá/ gdyż nie ná fártużek. *PaprPrzykaz* C3v (*Linde*)].

»ruszyć [kogo] w sadno« = *rozniewać* (2): movi hominem, Rużilem go wíładno/ to yeft rozniewałem. *Mącz* 233d; Executią też odbieránia dzierzaw Imion Krolewfkich grożono. Co nie íednego rużyło w ładno *StryjKron* 762.

»ruszyć [kogo] w sadno« = *przekonać* (1): Ale íuż pátrż ná ty proroki Heliafze/ Awenyeliki: gáníą chrzeft málych dżiatek/ powíádáíac íż nie íeft wedle myíli y rofkazánia páná Chryítuíowégo: czemu ích to nie ruży w ładno: íż íeíli nie wedle woléy Chryíta Páná íeft chrzeft málych: A dla tego íwíátoíícią íeft/ íze ma znák zwíerzchni: [...] niewídoméy káíki Bożéy *BiałKat* 261.

»trefić na sadno« = *utracić w czuły punkt* (1): Ponieważ/ [...] wiele íeft/ [...] którym trzeba wíta zámknąć [...]. Co czyníac/ nie myíle nígdy złym zá złe oddawác: áni páznokcíámí zá páznokcie grożíc. Bo to nie Chriítiánfká. Lecż *folo epistomio Christiano, verbi Dei, otar*. Choćiażci y to/ gdy kędy trefi ná ładno/ obrázác będzíe. *CzechEp* *4.

Synonimy: odparzelina, otarcie, przeczós, rana, starcie.